
MIXED MARRIAGES: HOW SHOULD NEWLYWEDS NAVIGATE CONFLICTING MINHAGIM?

R' Yair Lichtman

JANUARY 31, 2023
DARCHEI NOAM GLENBROOK

פרשת בשלח תשפ"ג

PRECEDENTS

(1) TASHBETZ 3:179 (15TH CENTURY ALGIERS)

במקומות שיש קהלו' חלוקו' בתקנותיהם... ונשא איש מאנשי קהלה אחת אשה מאנשי קהלה אחרת אין ספק שהאש' היא נכללת עם בעל' בכל חיובו דאשתו כגופו בכל הדברים ונפטר' מקהלת בית אביה. ודבר זה מלתא דפשיטא היא ואין בו ספק שלא יהיו שנים מסובין על שולחן אחד חלוקין בעסותיהן האסור לזה מותר לזה אם היו הקהלו' מורדות זו מזו מחמת איזו תקנ' ביניהם.

והשאל' אינה אלא אם נתאלמנ' האש' אם היא חוזרת לבית אביה כאשר הית' קודם שנשאת. או תשאר עם בית בעל' כאשר הית' קודם שנתאלמנ'. ונראה שאם יש לה זרע ממנו תשאר עם זרעה בכלל חיוביהם ותקנותיהם. ואם אין לה זרע ממנו תשוב לבית אביה. ודבר זה נלמד מן התור' ומדברי חז"ל. מן התור' בת כהן שנשאת לישראל נפסל' מן התרומ' נתאלמנ' אם יש לה זרע נפסל'. אם אין לה זרע חוזר' לבית אביה. וכן בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומ'. נתאלמנ' אם יש לה זרע אוכלת בתרומ' בשביל זרעה. אם אין לה זרע אינ' אוכלת אפי' יש לה עובר... הרי למדנו מה"ת שהאלמנ' הולכת אחר זרעה בין זכר בין נקב'. מדברי חז"ל...

In places where there are communities that diverge regarding their communal enactments... and a man from one community married a woman from another, there is no doubt that she follows her husband regarding all of his obligations, as **“his wife is considered like his body” for all matters**, and she is exempted from the community of her father’s house. This matter is obvious and there is no doubt about it, because there should not be two people at one table who are divided in their dough, where that which is forbidden to one is permitted to the other, if the communities oppose each other regarding any communal enactment.

The only question is whether, if the woman is widowed, if she returns to her father’s house like she was before she was married, or if she remains in her husband’s house as she was before she was widowed. It seems that if she has children from him, she remains with her children regarding their obligations and communal enactments, and if she has no children from him, she returns to her father’s house. This matter is learnt from the Torah and from the Rabbis. From the Torah: the daughter of a Kohen who marries a Yisrael is invalidated from consuming *terumah*. If she is widowed, then if she has children, she remains invalidated, but if she does not have children, she returns to her father’s house. Similarly, the daughter of a Yisrael who marries a Kohen may consume *terumah*... if she is widowed, then if she has children, she consumes *terumah* because of her children, but if she doesn’t have children, she may not consume *terumah* even if she is pregnant... Behold, we have learned from the Torah that a widow follows her children, whether they are boys or girls. From the Rabbis...

EVIDENCE OF SIMILAR SITUATIONS

(2) BIRKEI YOSEF OC 467:5 (18TH CENTURY LIVORNO)

וראיתי בתשובות הרב כנה"ג ז"ל הנדפסות מחדש סי' ס"ב דאסר לנוהג לאכול אורז וגבינה וכיוצא ב"ט אחרון, היכא דאירע י"ט אחרון בשבת שלא לבשל בע"ש, אך אם אשתו אוכלת אותם הדברים בפסח יכולה לבשל, כיון שהיא מבשלת ואוכלת בו ביום, ע"ש.

I saw in the newly published responsa of the Knesset Ha-Gedolah (17th century Turkey) n. 62 that one cannot eat rice and cheese and the like on the last day of Yom Tov when it falls on Shabbat, so that it shouldn't be cooked on Erev Shabbat. However, if his wife eats those things on Pesach, she can cook them, because she is able to cook and eat them on that day.

MODERN PERSPECTIVES

(3) SHU" T IGROT MOSHE OC 1:158 (20TH CENTURY NEW YORK)

הנה איש ואשה שהם ממדינות חלוקות אשר כל מדינה יש לה מנהגים חלוקים נגד מדינה האחרת להחמיר ולהקל ונישאו זה לזו בנוא יארק שהמנהגים עדיין חלוקים מדין שני בתי דינים בעיר אחת, איך יתנהגו אם ישאר כל אחד במנהג מדינתו או שיהיו שניהם שוים להחמיר כחומרות שתי המדינות או האשה צריכה להתנהג כמנהג הבעל או הבעל כמנהג האשה.

Behold, there are a man and women from different countries, where each country has different *minbagim* from each other, both stringencies and leniencies, and they married each other in New York, where the *minbagim* are still divided, like the case of two *batei din* in one city. How should they behave? Should they each retain their *minbagim*, or should they both adopt the stringencies of both places, or should the wife behave like the husband, or the husband like the wife?

הנכון לע"ד דהאשה צריכה להתנהג כמנהג הבעל בין לחומרא בין לקולא. דהא דין מנהג בהולך ממקום למקום כשאין דעתו לחזור למקומו הראשון נוהג כמנהג המקום שבא לשם בין לקולא בין לחומרא כמפורש ביו"ד סי' רי"ד...

In my humble opinion, it seems right that the wife should follow her husband's *minbag*, both stringencies and leniencies. Behold, the rule for one who moves to a new place when he doesn't intent to return to his old residence is to follow his new place's *minbagim*, both leniencies and stringencies, as is explicit in Yoreh Deah 214...

והנה באשה לאחר נישואה שנחשבת בכל מקום נכנסה לרשות הבעל, הוא משום שמקומה להיות אצל הבעל מדאורייתא שזהו עיקר הנישואין שנמסרה להבעל להיות בביתו... שלכן איתא בקידושין דף ל' שאשה אין סיפק בידה לקיים מצות כבוד אב ואם מפני שרשות אחרים עליה... משום דאף שמן התורה ליכא דין שעבוד מלאכה על האשה מ"מ איכא דין על האשה שתהיה אצל בעלה שזהו עיקר נישואין וא"כ אין סיפק בידה לילך אצל אביה להאכילו ולהשקותו ולעשות כל עניני כבוד... וכלשון הקרא ואם בית אישה נדרה ובגירושין נאמר ושלחה מביתו...

Regarding a woman after her marriage, she is considered in all areas to have entered her husband's domain because it is her place to be with her husband, on a Biblical level, which is the essence of marriage; namely, to be given over to her husband to be in his domain... It is for this reason that Kiddushin 30 says that a woman is not able to fulfill *kibud av v'eim*, because the authority of others is upon her... because even though, on a Biblical level her work does not belong to him, nevertheless there is still a rule that the woman should be with her husband, which is the essence of *nisu'in*. Therefore, she isn't able to go to her father to feed him and otherwise fulfill *kibud av v'eim*... This is like the language of the *psukim*: "if she vows in her husband's house," and regarding divorce it says, "and he will send her out from his house"...

ולכן בהנישואין אין לך הולכת ממקום למקום גדול מזו. והוא אדעתא שלא לחזור בהכרח שאין יכולה אף לחזור בה... ולכן אם יש חלוקי מנהגים בין בית אביה לבית בעלה יש לה לנהוג כמנהג בית בעלה בין לקולא בין לחומרא...

Therefore, regarding marriage, there is no bigger example of “moving from place to place,” and it is certainly without intention to return, since she isn’t able to return [to her original place]... Therefore, if there are different *minbagim* between her husband’s house and her father’s, she should follow her husband’s house both for stringencies and leniencies...

(4) R’ CHAIM DAVID HALEVI, “CHOVAT ISHAH LINHOG K’MINHAG BA’ALAH”, TECHUMIN V. 6 PP. 79-84

ב. אם ראוי לאשה להמשיך במנהגי בית אביה כשאין הדבר מפריע לנישואיה
בראש וראשונה אציין, מה שנראה לענ"ד כפשוט ביותר, שאין שום כח לבעל לכופ אשתו לשנות מנהגי בית אביה ולנהוג כמנהגו, אם אין הדבר מפריע לו כלל. ואדרבא, נראה לי שטוב יותר שכל אשה בת עדה מסויימת שנישאה לבן עדה אחרת תמשיך בכל מכל כמנהגי בית אביה, כל זמן שאין בזה הפרעה לחיי הנישואין.

First and foremost, I will note that which, in my humble opinion is exceedingly obvious, which is that a husband has no power to force his wife to change her familial practices and adopt his *minbagim* if the matter doesn’t bother him at all. Just the opposite! It seems that it would be better for every woman who is a member of a particular *edah* who marries a member of another *edah* to continue all of her familial *minbagim*, as long as it doesn’t impact their married lives.

אשר על כן נראה לי שיש חילוק בין דין הולך ממקום למקום לבין נישואי עדות. בהולך ממקום למקום החמירו חכמים מאד מפני המחלוקת, שכן במקום זה נהגו כפלוני ובמקום זה כפלוני, וההולך ממקום למקום ונוהג בגלוי בהיפך מהמקובל במקום זה הרי פוגע הוא במאריה דאתרא, ובודאי שיגרום למחלוקת קשה.

ורבים הם גדולי הפוסקים שהסכימו כן להלכה והכל משום חשש מחלוקת. אבל עתה כאשר ידוע לכל שיש עדות שונות ופסיקות הלכה שונות ומנהגים שונים, וכל עדה בישראל נוהגת כמנהגיה פשוט שלא שייך כלל חשש מחלוקת. מעתה, מה שאמרו לגבי נישואין בינעדתיים שאשה הולכת אחרי בעלה כדי למנוע מחלוקת, אין הכונה מעין אותה מחלוקת שנזכרה בש"ס, אלא הפרת שלום הבית, כאשר כל אחד מבני הזוג ינהג אחרת בדברים המשותפים לשניהם. לכן תבנא לדינא, שכל דבר שאין בו משום הפרעת שלום הבית יכולה האשה להמשיך ולנהוג כמנהג בית אבותיה, ואין הוא יכול לכפותה לשנות מנהגיה. אך כאמור אם היא תרצה לשנות למנהג בית בעלה תשאל על מנהגה ויתירו לה.

Therefore, it seems to me that there is a difference between the rule for those who moved from one place to another and the rule for marriage between *edot*. When one moved to a new place, the rabbis were very strict because of their concern for conflict; if they follow one person here and a different person there, and the person who moved publicly practices against the accepted practice, this would harm their local authorities and would certainly lead to a grave conflict... There are many great *poskim* who agree to this practically, and everything is because of the concern of conflict. However, nowadays, when it is known that there are

different *edot* with different *halakhic* rulings and *minbagim*, and every *edah* in Israel practices in accordance with its own *minbagim*, it is obvious that there is no concern of conflict.

Based on this, that which was said about inter-*edah* marriages, that the wife follows her husband to avoid conflict, the intention is not like that which was mentioned in the Gemara, but rather a weakening of peace in the home when each member of the couple behaves differently in shared matters. Thus, we return to our law, that in any matter which will not harm *shalom bayit*, a woman can continue practicing her familial customs, and he cannot force her to change her *minbagim*. However, as was stated, if she wants to change her practices to her husband's, she can ask annulment on her *minbagim* and have them permitted to her.

(5) SHU" T BNEI BANIM 3:29 (20TH CENTURY ISRAEL)

ויש לפקפק בטעם שאשה היא כהולכת למקום בעלה ואין דעתה לחזור כי נראה שתלוי במחלוקת רבנו תם ומהר"ם מרוטנברג במסכת כתובות דף ק"י עמוד א' הובאה ברא"ש שם ובטור אבן העזר סימן ע"ה, שלדעת רבנו תם יפה כח האשה מכה הבעל וכופין אותו לעזוב את מקומו ולדור במקום אשתו אם שני המקומות שווים, ומי לא עסקינן שיש מנהגים חלוקים בין שני המקומות ונמצא האיש הבא לגור במקומה על כרחו נוהג כמנהגי אשתו וגם כיון שבא למקומה מי לא עסקינן שהוא בא לדור בתוך ביתה...

ולכן אין כופין לא את האשה ללכת אחרי בעלה ולא את האיש ללכת אחרי אשתו כמו שפסק הרמ"א.

ולא הבנתי דברי שו"ת אגרות משה שם שמקומה של אשה להיות אצל הבעל מדאורייתא עכ"ל עיי"ש כי הן אמת מקומה אצל בעלה אבל הוא הדין מקומו להיות אצל אשתו וכמו שנאמר על כן יעזב איש את אביו ואת אמו וגו' עכ"ל אבל לאו דוקא בבית שלו או שלה דבהני לא איירי קרא...

וכן נראה לע"ד שבמה שאינו בינו לבינה ואין בו עינוי נפש יכולה להמשיך כמנהגי בית אביה שהרי גם אם נדרה בהם מחדש לאחר הנישואין אין הבעל מפר, ויש לה להתנות עם בעלה קודם הנישואין שתמשיך לנהוג כמנהגה.

The argument that a wife is considered to have moved from one place to another also requires examination, in my opinion. It appears contingent on the disagreement among the *rishonim* cited by Rosh in *Ketuvot* 110a and *Tur* in *Even haEzer* 75. According to R. Tam, "the rights of the wife are greater than those of her husband," and we force him to leave his domicile and take up residence in hers, other things being equal. In such a case the husband would *ipso facto* have to adopt the customs of his wife's community...

In practice we do not force a wife to follow her husband or a husband to follow his wife, as Rema ruled in *Even haEzer* 75:1. A woman, then, should not automatically be considered as having moved to her husband's location.

I do not understand what Resp. *Igrot Moshe* meant by "from the Torah, a woman's place is to be with her husband." A woman's place is with her husband but by the same token a man's place is with his wife, as in the verse "therefore a man leaves his father and mother" (*Bereishit* 2:24). The Torah does not discuss where a couple should live...

In matters that do not interfere with her relationship with her husband and do not constitute *inuy nefesh*, she may continue to observe her previous customs, since even after she married she could adopt them in the form of a vow that her husband would not be able to abrogate. However, it is best that the couple reach agreement on these matters prior to the marriage.

(6) SHU" T SIACH NACHUM 88 (R' NACHUM RABINOVICH, 21ST CENTURY
ISRAEL) - SEE ATTACHED
